

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 30.

V petik 12. mal. Serpana

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožetu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znes 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje, za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da se naročnini denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič postnine plačati.

Vradne naznanila.

C. k. poglavarstvo je po smrti fajmoštra Janeza Tomšiča spraznjeno, pod patronatom krajske verozakonske zakladnice stoječo Studniško faro dosadanjimu oskerbniku vikarjatu v Leskovci nad Loko, Jakobu Kušlanu podelilo.

V Ljubljani 1. mal. Serpana 1850.

Po naznanjenju okrajniga poglavarstva v Radoljci od 1. t. m. so v Predterški srenji 29. Rožnika 1850 srenjske odbornike, župana in svetovavce priča gospoda okrajniga poglavarja v najlepšim redu izvolili in potem so župan in srenjski svetovavci v farni cerkvi gospodu fajmostru prisego prav slovesno storili.

To slovesno djanje in prav primerin nagovor gospoda fajmoštra ni samo izvoljenim zaupnim možem, ampak tudi mnogo zbranim srenjikam vsake starosti v serce segla in da upati, da bo v blagor srenje in javne službe najboljše teknilo.

V Ljubljani 3. mal. Serpana 1850.

Po naznanjenju c. k. okrajniga poglavarstva v Vipavi je ondašna srenja 6. t. m. srejske odbornike v najlepšim redu izvolila in odbor je potem izmed svoje srede gospoda Janeza Nep. Dolenca, kupca in posestnika kot župana in gospode Janeza Šela, Antona Hrovatina in Antona Štima kot srejske svetovavce izvolil.

V Ljubljani 8. mal. Serpana 1850.

9. mal. Serpana 1850 je bil izdan in razposlan XV. del deželnega zakonika in vladniga lista za krajnsko kronovino, ki zapopade:

Naznanjenje zapopada postav in ukazov v delih LXI—LXX 1850 občniga deržavniga zakonika in vladniga lista. — Razpis c. k. deželne komisije za oprosteno zemljiš na Krajnskem od 13. vel. Travnja 1850. Dovoljenje neštempljanih pobotnih listov pri izplačevanju predplač, ki so opravičenim na rajtingo doveršne odškodbe za oprosteno zemljiš privoljene. — Razpis c. k. deželne komisije za oprosteno zemljiš na Krajnskem od 10. Rožnika 1850. Kako se imajo stroški za štempeljne pobotnih listov poverniti, ki so se zastran predplač na rajtingo doveršne odškodbe za oprosteno zemljiš dovoljenih porabili, brez de bi bili za to šli. — Razglas vikše deželne sodnije za Koroško in Krajnsko od 13. Rožnika 1850. Prediskave in razsodbe gojzdnih hudo delstev grejo sodnijam.

Politiške naznanila.

Omika in izobraženje Slovencev.

(Iz „Slovenske Bčele“.)

Spisal Svecan.

U naših slovenskih novinah, postavam u „Sloveniji“, u „Novicah“, „Vedežu“, „Ljubljanskem časniku“ itd. se je že mnogo govorilo in pisalo, kako imenitno in potrebno je posebno u sedajnih časih, da se ljudi omikajo in

izobražijo. Za res! prav lepe in važne sostavke smo že od te reči brali! O, da bi blo pač vse to zlato seme na dobro, rodovitno zemlo padlo! Pa vender naši ljubi Slovenci še ne čislajo in cenijo omike in izobraženja svojega naroda tako, kakor se spodobi, ne hrepenijo še po lepih in koristnih naukih, kakor jelenček po hladnej vodi. Omike in izobraženja je pa našemu narodu živo in neogibljivo treba, ako noče osramoteti, propasti in zginiti, ako hoče živeti, cveteti in sloveti. Sv. Hieronimu je vedno po ušesih šumel čudni glas: „Vstanite mertvi, in pridite k sodbi!“ Ravno tako naj po ušesih vsih Slovencev gromi sveti krič: „Vstanite Slovenci, in pridite k sreči in slavi!“

Naša mlada „Slovenska bčela“ je oznanila, da bode podučen list, je obljubila Slovence buditi, podučevati, omikovati in obraževati; zoto sim se namenil nekaj od omike in izobraženja Slovencev pregovoriti; najprej od potrebe in dolžnosti, se omikovati in izobraževati.

Vsaki Slovenec je dolžen in zavezan se omikovati, izobraževati u vsih znanostih napredovati za to, ker je kristjan, ker je deržavljan, ker je Slavjan.

1. Dolžen in zavezan je vsaki Slovenec se izobraževati zato, ker je kristjan.

Bog je človeka stvaril, po svojej podobi ga je stvaril, ga obdaril s raznimi močnostmi in ga postavil za gospodarja in kralja celega stvarstva. Miljon in milijon stvari vidimo in poznamo, in vse te stvari dosežejo svoj poklic, spolnujejo svojo nalogo. Tam gorej na visokem nebu se neznani sveti sučejo, zvezde prijazno po noči miglajo, in hodijo zvesto svoje od stvarnika ustanovljene pota; blede luna od stalnih časih milo izza gor priplava, temno noč razsvetluje in žalostno serce čudno potolaži; rumeno sonce vsako jutro ustane, s svojimi žarki gore in planine posrebrja, doline in loge, vesi in mesta oživi, in po dokončanem teku vsak večer k božjej gnadi gre. — Koliko milijonov stvari je tukej med nami na zemli! Veselo ptice prepevajo, da se vse po gojzdnih in logih razlega, u morju, rekah in potocih ribe plavajo in na suhem se vsih sort živali rodi, žita in zeliša rastejo, rože cvetejo, drevesa zorijo; — vse te stvari na zemli od orjaškega slona noter do črvička, kteremu je kaplica vode veliko morje, od tanke jele, ki na visokej gori stoji, noter do male travice, — vse stvari dosežejo svoj poklic, spolnujejo svojo nalogo, in nam oznanujejo, da je vesvolen svet poln božje česti.

Človek pa — stvarjen po božjej podobi, — človek, krona vsih stvari — on, gospodar in kralj celega stvarstva bi pa ne spolnoval svoje naloge, on bi ne dosegel svojega poklica! Sedaj se pa vpraša, kateri poklic je človek od svojega stvarnika prejel, zakaj je Bog človeka stvaril? „Bodite popolni, kakor je vaš Oče nebeski popoln“, to je po besedah Jezusa Kristusa naš poklic, naša naloga. Se kakega koristnega dela učiti, svoj um in svojo pamet brusiti in razjasniti, svoje serce požlahniti in oplemeniti, svojo prosto voljo k dobremu na-

gibati, in u dobrem utrditi, in se tako Bogu Vsemogočnemu, Vsevedočemu, Najmodrejšemu približevati, z eno besedo: se omikovati in izobraževati, — to je cilj in konec vsakega človeka, to je poklic vsacega Slovenca. Vsako drevo pa, ki dobrega sada ne obrodi, bo izsekano in u ogenj verženo; vsaki človek, ki svoje talente zakople, z njimi ne baranta, in dobička ne stori, bo kakor nezvest hlapec veržen u vunajno temo; — vsaki bo moral odgovor dajati od svojega hišovanja. Kako pa hočemo enkrat obstati pred božjim sodnikom, ako smo zlati čas potratili, svete dari in močnosti, s kterimi je nas usmilen Bog obdaril, zane-marali in zakopali, ako u znanostih in vednostih nismo napredovali? Vsacega kristjana naj perva in naj večja dolžnost je dalej: „Ljubi Boga čez vse, in bližnjiga, kakor sam sebe.“

Kdor pa Boga ljubiti hoče, mora nja prav poznati; čim bolj ko svet, božje stvari, njih lastnosti in moči poznamo, čim bolj ko se omikamo in izobražimo, tim bolj bomo obstatimorali, da je Bog naj popolnše, vse ljubezni vredno bitje, katero smo mi čez vse ljubiti dolžni. Čim bolj mi človeško natoro, človeške lastnosti in sposobnosti poznamo, tim bolj bomo tudi človeka štimali in čestili; čim več ko smo se naučili in znamo, tim več bomo tudi u stanu, nevedne podučevati, žalostne potolažiti, dvomečim dobro svetovati, bornim pomagati, grešnike svariti, s kratkim: z besedo in u djanju svojega bližnjega ljubiti.

Strašna in žalostna tema nevednosti, nevere in pregrehe je pokrivala vesvolen svet, ves človeški rod; — pride Jezus in reče: Bodí svitloba! Ino svitloba je bila. Po celem svetu se je razlila perva luč kersanske vere, in s kersansko vero vred vse znanosti in vednosti: „svitloba je bila!“ Slovenci! verzimo od sebe dela teme, in oblecimo orožje svitlobe! napredujmo u znanostih, razvijajmo svoje moči, omikajmo se, izobražujmo se. Slovenci! mi smo učenci tistega, ki je prav luč sveta, ki razsveti vsacega človeka, kteri pride na te svet; sramota bi bila in greh, ko bi mi tavalí po temi.

2. Vsaki Slovenec je dolžen in zavezan, se omikati in izobraževati za to, ker je deržavljan.

Človek je tudi dolžan za svojo časno srečo skerbeti; čas pa hiti, svet hitro napreduje; kdor tedaj svojo omiko zanemara, tisti zaostaja in pride u škodo in nesrečo. Poglejmo na kmetijstvo, rokodelstvo, tergovstvo, obertništvo! Koliko novih reči, od kterih naši predstariši še senjali niso; koliko čudnih naprav, ktere se marsikomu nemogočne zdejo!

Število ljudi na svetu silno hitro raste, zemla pa noče bolj velika in široka in bolj rodovitna postati. Ako torej hoče kmet na malem, tesnem prostoru toliko žeti, kolikor za svoj živež, za dayke in druge reči potrebuje, mora on u kmetijstvu napredovati, mora gledati in skerbeti, da zemlo prisili, več in obilnejši sadja roditi. Ravno tako je tudi drugod. Rokodelci, kupčevavci in obertniki se den na den množijo, tovarne (fabrike) se stavijo, stroji (mašine) se iznajdejo, da se mnogo lepe in čedne robe

za dober kup nadela. Če hočejo toraj ljudi kaj dela imeti, se od njega živiti, in svojim drugim potrebam postreči, je očevidno treba, da oni u tih znanostih napredujejo. Tako postavim je Bilčovs na Koroškem (Ludmannsdorf) svoj nekdanji prislužnik sedaj skoraj čisto zgubila. U Bilčovsu (bika, Strohalm, biliti) so namre slamnjake delali; iz Tirolskega, Krajnskega in še od daljnih krajev so po nje hodili, in lepe denarje donesli, pravijo 3—4000 rajn. sr. vsako leto. Sedaj so se tovarne postavile, drugi kraji so Bilčovščane prekosili, in denarci kam drugod gredo, in le nekatere stare babice nekatere groše si sedaj z bilanjem in s slamnjaki prislužijo. Taka je povsod; kdor noče obožati, mora knjige in časopise prebirati, da vidi, kako drugi ljudi polje obdelujejo, živino redijo, in sadje požlahtnujejo, kako si u rokodelstvu, kupčiji in obertni naprej pomagajo, in se živijo; to se pravi: Slovenec se mora učiti, omikati.

Naša nova vlada (vstava, konstitucija) je vsim Avstrijancem mnogo novih in lepih pravic podelila; vstava je gospoda in kmeta, plemenitneža in prostaka, bogatega posestnika in bornega gostača (oferja) zastran državnih in srenjskih pravic enake storila: vsi državljani so pred postavo enakopravni (gleichberechtigt). Dalej je vstava vsakemu državljanu dala pravico in svobodo, da sme u svojej srenji (sosesčini), kakor tudi u deželnem in državnem zboru, če je u nja izvolen, brez straha odkritoserčno svoje misli razodeti, in za to ali uno reč pregovoriti. Prav imenitne pravice naša začasna srenjska postava (provisorisches Gemeindegesetz) srenjam izroči; postavim gospodarstvo s srenjskim premoženjem, popravljanje srenjskih potov, skerb za šolo itd. tudi bojo srenje pomagale hudodelnike loviti, in jih višjim oblastnjim u pest izročevale, bojo pri popisovanju (konskribirengi), pri novačenju (rekrutirengi) cesarskim gosposkam na strani stale itd. Kaj pa hoče srotle! pri tacih rečih govoriti, ako postav ne pozna, in ne ve, kaj sme biti, kaj ne sme biti, kaj bi bilo koristno, kaj škodljivo?

Po novej vstavi ima vsaki, ki bo zato izvolen in poklican, pravico se vdeležiti ne samo pri postavodajanju za srenje, temuč tudi pri postavodajanju za celo deželo, ja za celo državo. Na deželnem zboru se bo pogovarjalo in posvetovalo od reči, ki deželo (kronovino, Kronland) zadenejo, in se bojo za kronovino postave dajale: tako na državnem zboru za celo državo. Da Slovenec ne bo prisilen, poslanec za deželni in državni zbor iz ptujega naroda voliti, in ptujec za svoje zastopavce in zagovornike izbirati, da bo tudi on u stanu pametno, modro in resno govoriti in sklepati, o koristnih in potrebnih naredbah svetovati in razsoditi, in kot umen in pravičen poslanec u zborih sedeti in sloveti: — je treba da se vsaki Slovenec na vso moč trudi in prizadeva, se omikati, si potrebnih znanosti nabirati, se na višjo stopnjo izobraženosti vzdignuti.

Od Slovencev in slovenskega naroda se je do marca 1848 malokdaj, ja clo nič kaj slišalo; po ustavi so vsi narodi enakopravni. Vstava in vstavna enakopravnost bo pa Slovincem le tedaj u prid prišla, kedar bojo Slovenci sami na svojih nogah stali, jo popolnoma upotrebovati in uživati znali. Dokler pa bojo Slovenci za drugimi narodi u omiki in izobraženosti zaostali, bojo ptuji bolj učeni narodi tudi za nje politiko delali, nad njimi gospodarili, — Slovenci pa bojo kakor doslej hlapci in sužni ostali.

Vse naše nove še tako potrebne in koristne naprave in postave, cela naša ustava ne bo nič pomagala, ako vsi državljani Avstrijanske carvine, ako kmeti in gradjani, vsi nižji prosti ljudi ne bojo u znanostih napredovali: vstavna

država potrebuje tudi izobraženih državljanov. „Dajte cesarju, kar je cesarjovega!“ Vsaki je toraj dolžen, vstavnega cesarja in njegovo vstavno vlado podupérati, kar je pa brez omike in izobraženja nemogoče; le omikan in izobražen človek je u stanu, biti vstaven deželan, vstaven državljan. Za to je vsaki Slovenec dolžen in zavezan se omikati in izobražovati, ker je državljan.

3. Vsaki Slovenec je dolžen in zavezan, se omikati, za to, ker je Slavjan.

Že u naj starejših časih je bil slavenski narod velik, izobražen in slaven. — U dogodivščini slavenskega jezika in slovstva pravi slavni šafarik: „Vidili smo iz kratkega zgodopisa navad in šeg starih Slavenov, da so od nekada (že u nepomnivih časih), že dolgo prej ko so se kersanske vere poprijeli, mile zveze gradjanstva, vojsko, kmetijstvo, tergovstvo in obertništvo poznali, in imeli vasi in mesta, svoje bogove in božje veče, u kterih so se zavolj žertvovanja, zavolj sodeb, in zavolj občnega posvetovanja snidavali; da so sicer malikovavci bili, pa nikakor taki okrotniki alj divjaki, kteri bi nič ne bili vedili od jednega naj vikšega Boga, nič od neumerjočnosti duše; da so vsi s pripomočjo svojega vsim kolenom znanega jezika u neraztergljivo versto zedinjenih držav združeni bli. Na tako vižo so morali že tačas Slaveni svoje slovstvo in že zadosti izobražen, očiščen ino na stopnjo popolnosti vzdignjen jezik imeti.“ Tako so naši predstariši, slavni Slavjani, že dolgo pred rojstvom našega zveličarja sloveli kot omikani in veliki narod. Od Tater do jadranskega, in od Tirolskih planin do črnega morja so imeli svoje stanovitne sedeže, niso le samo od pastirstva, lovitve zverin in ribštva živeli, temuč so poznali umetnosti izobraženih narodov, obertnijo in kupčijo, so obdelovali polje in vinograde, in redili živino, niso tedaj na nizkej stopnji omike in izobraženosti stali. Clo visoko učeni Rimlani so Slavjane zlo štimali, so iz med njih si bili izbrali naj hrabrejše in krepkejše vojsake in bojare, tudi vladike in vojvode, in Slavjane najdemo tudi na cesarskem prestolu u Carigradu.

Pa Rimlani so Slavjane podjarmili, njim svoj lastinski jezik vrinili, jih polatinčili. Rimsko cesarstvo so Nemci razderli, in tudi Slavjane pod svojo oblast spravili, ino jim svoj nemški jezik vsilili, jih ponemčili. Od tih mal so slavjanske modrice utihnile in drugod pobegnile, Slavjani so zgubili svoj jezik in svoje slovstvo, in so u omiki in u znanostih za drugimi narodi zaostali, in le to je sila čuda božja, da slavenski narod u tih brezštevilnih stiskah in nadlogah, ki se ga sto in sto let žulile in tlačile, ni poginul, konca ni storil. Slavjanski narod po božjej milosti še živi, in šteje 80 milijonov duš, toliko, da jih nobeden drugi narod u Evropi toliko ne šteje. Tudi mi Slovenci na Koroškem, Štajerskem, Krajnskem, Ogerskem, Primorskem in Benetskem, tudi mi Slovenci, ki je nas več kot 1½ milijon, slišimo k temu slavenskimu narodu, tudi mi smo sini in vnuki zlahtnih, izobraženih in slavnih Slavjanov. — Vsaki dober sin blago in premoženje svojih starišev ceni in varje, njih čest in slavo ohraniti in povišati želi; — nam Slovincem bi pa ne imelo mar biti za nekdanjo čest in slavo našega naroda, mi Slovenci bi mogli biti tak nehvaležnega, črnega serca? Pa le prosvitlen, omikan, in izobražen narod bode srečen in slaven; na omiko in izobraženost se upira vsacega naroda sreča in slava; le tako bojo tudi Slavjani svojo nekdanjo slavno ime zadobili. Za tega voljo je vsaki Slovenec dolžen in zavezan, u znanostih napredovati in se omikati, ker je velike Slavije sin, ker je Slavjan.

Nobeden umen človek ne dvomi, da je vsacega človeka največja potreba in sveta dolž-

nost, u vednostih rasti in se izobražovati; zato mislim, da sem dosti govoril in le samo to iz celega serca želim, da bi moj glas — na srečo in čest dragih Slovencev — ne ostal glas upijočega u puščavi! — Naša „slovenska bčela“ se bo prizadevala in trudila, to zlahtno delo — omiko Slovencev — krepko podpirati; za to slovenski vlastenci pomagajte, Slovenci berite! —

Avstrijsko cesarstvo.

V Mirni 6. julija. Ljubljanski knjigoteržci mnogo nemških, laških, francoskih bukev po svojih omarah razpostavljajo, samo slovenskih šolskih bukev ni v stani človek dobiti, naj si še tako za njimi leta in povprašuje. Kaj je temu vzrok? O začetku tekočiga šolskiga leta smo morali šolske knjige iz Tersta si naročvati, in kadar nam jih spet pomanjka, ali le spet v Terst pisati, namest de bi jih v bližni Ljubljani, kamor toljkokrat kdo gre, dobili. Vsaki učitelj pa tudi ne ve, de se v Terstu dobijo, in naj bi tudi vedil, ne ve kako si jih naročiti itd., tako se zgodi, de so učeniki prisiljeni se bukev v starim pravopisu, ali pa družih nepravnih poslužiti. De so se včas abecedne bukvce tudi v Ljubljani kje zapazile, je res, pa to le včasu in pa take, ki niso starišem zavoljo previsoke cene všeč bile. Gospoda Zomerja abecednica je zadobiti bila, pa še pozneji, ali desitudi je ta knjižica lepa in hvalevredna, je za vbožne otroke vender predraga, ker otroci včasu po 2, 3 abecednice raztergajo, prej de se brati naučijo. Zraven tega pa je še pomniti, de otroci nad vmazanami bukvami čistonič veselja nimajo, se tedej tudi bolj neradi in slabo učijo al pa popolnoma do učenja veselje zgubijo. Za otroke bi bile tedaj abecednice, ki so prav po nizki cení, če tudi niso tako obširniga zapopadka; abecedne bukvce naj ne merijo toljkanj um zbistriti, zato naj bojo druge bukve, ampak njih namen bodi le doseči, kar naslov kaže.

Naj tedaj možje, ki so postavljeni za šolo skerbeti, skerbe, de se bodo zanaprej knjige za začetne šole v Ljubljani dobivati zamogle in sicer po prav niski cení, kakor se tudi v Terstu prav ceno dobivajo. —

Mengeš. Zažiganja ni letos ne konca ne kraja. Ta reč se godí, kakor bi se kaka nova šega vpeljala. Pri nas je zopet eden podkuril. Sreča, de se je še o pravim času zapazilo in pogasilo. Pa kaj mislite, de pravijo nekteri ljudje k temu. Nekaj se jih za to reč clo nič ne meni, ker je kočja tistiga bajtarja dvajset stopinj od njih hiš proč. Ti se pred ne menijo, de je že rudeči peteline v njih strehi in jih že ogrevati začne. Nekaj je pa clo tacih, ki še podkurjaču prav dajo in pravijo: Naj gospodo opehari, naj sekurance dobo? Ko bi človek sam tega ne bil slišal, bi ne verjel, de so še nekteri ljudje v tem omikanim stoletju tako brezpametni. Njih misli ne sežejo dalj, kakor tistih avstralianov, ki drevo posekajo, namest ga otresti, de do sadja pridejo; potem pa plakajo, ker ni drugo leto več jesti. Ravno tako ti bedaki še le potlej previdijo, ktera gospoda jih pehari, ko je treba namest dvanajst krajcerjev sekurance jih po dvajset za 100 gold. plačati. Take besede mi pa misli obude, kaj je vzrok take nizke izobraženosti. In tu pridem zopet na šole. Po zimi, letajo otroci v šolo, de kakor sim jih že več čul, doma ne nagajajo. Pa ko iz šole pridejo, gredo derkat namest de bi to ponavljali, kar so se ravno učili. Tako že drugi dan nič al pa malo od poprejniga dne vedo. Še slabeje kot po zimi je poleti. Če bi prav hotel otrok v šolo iti, pa ne sme, ker mora pasti. Na paši je prava šola otrok, ki jih dobro in kmalo izuri. Čez dve leti že zna vsak puhati, klafati in kleti de se z vsakim

odrašenim pomeriti sme. Za branje mu je malo mar. Tako nevedin dečik nevedin mladenč, nevedin mladenč nevedin mož postane in svoj rod na enako vižo izredi. Naloga novih soseskinih županov bo zares mogla biti, na tanko na to gledati, de bodo otroci vsi, pridno, po zimi in poleti šolo obiskali. Drugač bo ona malo sadu prinesla, naj se že ubija učitelj kakor hoče. Ravno zato bo mogla pa naloga vsih sosesk biti, si previdne može župane izvoliti, ki ne znajo le upiti: Vse proč, vse proč! ampak ki bodo prevdariti umeli, kaj soseskam zares koristi.

Vipava. Te dni se je v vipavskem tergu nova srenja ustanovila. Za predstojnika je bil zvoljen Janez Dolenc, kupec in posestnik.

Austrijska. „Pražke Now.“ pravijo, de so se že začeli vojaki domu spuštati. 4. julija je 1800 mož pražke posadke iz polka Wimpfen in Airoldi slovo vzelo.

* V Union se 4. julija iz Dunaja piše: Jutro nas bo zapustil Dr. Radlinsky vrednik, „Slavenskih Novin“, ki si je glede zjedinenja jezika na Českem, Moravskem in Slovaškem velike zasluge pridobil, in gre za prestavlavca ogerskiga deželničnega zakonika v Pešt. Zdaj se bo nehala svojeglavnost prestavljanja deželničnega zakonika v slovaški jezik. Na njegovo mesto pa pride gosp. Zaborsky, ki je zdaj kaplan v Košicah na Slovaškem.

Slovaška. V „Union“ se pišejo iz Slovaškiga take dogodbe, de, ako je le nekoliko resničnih, so velike paznosti vlade vredne. Omenimo le nekoliko. En žlahtnik mestniga poglavarja v Kremnici, ki je bil previžan doprinešeniga razbojstva, je živel silno razujzdano od leta 1848 v ječi deželničnih stanov, kjer je imel popolno prostost. Ko je to leto en častin sodnik tje prišel, so ga njegovi pajdaši na nek drug kraj spravili, ki ravno tako živi v družbi z nekim otrovnikom (Giftmischer).

V turoški županiji je baron Revay podložnim prepovedal, akoravno so imeli pisano pravico, v svojih gojzdi derva sekati. Nova žandarmerija pride tje; baron povabi častnika na obed, in žandarmi so pomočniki barona in pretepajo poštene deržavljane.

En nemški voznik pelje papir v Pešt; težko naloženi vož se naglo nekemu sodniku ne umakne; toraj zapove voznika prijeti in jih mu koj na cesti 25 naštet.

Ogerska. Njegovo veličanstvo, svitli cesar je vsim častnikom, ki so v armadi vstajnikov na Ogerskem služili, in pozneje iz armade stopili, z zgubo njih službe amnestijo podelil.

Zavolj tega je bilo 64 takih oseb, ki so bili že obsojeni, ali pa še v preiskovanju pri vojaških sodništvih, spuštenih bilo, in ako so svoje premoženje zapadli, se jim je tudi to nazaj dalo.

* Tistim prebivavcam Budima, katerih hiše so bile poškodovane, ko se je na Budim streljalo, je njegovo veličanstvo dovolilo 250,000 gold. posoditi iz deržavniga zaklada. Obresti bodo plačali le 2 gold. od 100, proti tem de prvo leto ne bodo nič nazaj odrajtali, v sledečih 8 letih pa vedno eno desetino in v zadnjem letu dve desetini.

* Iz Košic, se piše v „C. Bl.“ so se te dni poslanci v Pešt podali, in ako tam nič ne opravijo, bodo tudi na Dunaj šli, de bodo ali pri c. k. civilnem komisarju, baronu Geringerju, ali pa pri ministerstvu posojilo za mestno denarnico, ki je zlo v hudi stiski, sprosili. Zadnji dve leti ste mnogo nepričakovanih nadlog prinesle, med tem tudi ubožstvo te mestne denarnice. Košice, eno naj bogatejših ogerskih mest, je zdaj na tako slabih nogah, de, ako se mu v denarnih zadevah skorej ne pomaga, skorej ne bo več moglo vradnikov plačati.

* Stefan Postoczky tudi Pototeczky in Juli Almazy imenovan, iz gömörske županije na

Ogerskem rojen, 30 let star, katolske vere, vdovec, oče eniga otroka, je bil po postavni poti previžan, de je na berzoteka barona od Hacke, ki je v Pešt šel blizu Gyöngyösa prežal, ga napadel, in pri njegovi moritvi se močno vdeležil; ravno tako je tudi ruskiga berzoteka in eniga strelca napadel in se pri moritvi vdeležil; cesarskiga berzoteka je sam umoril; ravno tako je bil tudi previžan, de je bil on v četi Jožefa Hellmana drugi častnik, de je po noči več ruskih častnikov in vojakov, ko so bili v Gyöngyösu napadel, zropal, vjel in Madjaram v roke dal, tudi je mirne prebivavce v tej okolici napadoval, ropal in lovil.

Toraj je bil on k smerti na višale obsojen in 1. julija v Gyöngyösu obešen.

Jožef Orban iz Lipe, temeske županije, 38 let star, katolske vere, oženjen, oče treh otrok, bivši notar, je obstal in je bil previžan, de je od vstajnikov službo notarja prevzel, de je ljudi silno tlačil, posebno takih hiš, iz katerih je bil kak vojak v cesarski armadi, možke je pa v novince nabiral in jih v Arad pošiljal.

Potem je on previžan, de je večkrat zoper osebo cesarja in njegove vojvode hudo govoril.

Torej je bil Jožef Orban zavolj vdeležbe velke izdaje in razžaljenja njegoviga veličanstva z zgubo celiga premoženja k smerti obsojen.

To obsodbo je njegova prevzvišenost, baron Haynau na poti pravice poterdil, na poti milosti mu pa odločeno smertno kazen popolnoma odpustil.

* „Pesther Morgenblatt“ piše od 5. julija: Danes opoldne se je velika množica po ulicah gor in dol valila in na obličju se je vsacimu bralo, de se je nekaj veseliga zgodilo. In zares je bilo tako, ker ravno se je zglasilo, de je bila 25 ogerskim poslancam deželničnega zbora, ki so bili k smerti obsojeni, cela kazen odpušena, in štir osebam je bila kazen polajšana.

Milost so zadobili: Štefan Bezeredy, Ladislav Palóczy, Jožef Patay, Jožef Zrinyi, Simonyi, Ludovik Fekete, Lovre Tóth, Žiga Papp, Polgár, Alojz Zaborsky, Dedinski, Jovan Pálffy, Komlósy, Evgeni Kállay itd. Obsojeni so bili: Hugo Rákóczy na 18 let, Aleksander Buda na 15 let, Jožef Madaras na 9 let v lahkem železju, Franc Kubinyi na 3 leta.

* Baron Haynau je iz svojiga mesta in službe izpušen.

Lombardo - beneško kraljestvo. Stojno sodništvo v Montegnani je devet oseb, ktere so bile previžane, de so umor doprinesle z oboroženo roko, k smerti na višale obsodilo, in jim zraven naložilo, obropane odškodovati, kakor tudi sodniške stroške poverniti. Sedem teh oseb je bilo ustreljenih. Dva pa sta bila zavolj zlaščljivih okoljšin v dvajsetletno ječo obsojena.

* Tudi v Toledi so 4 roparje k smerti na višale obsodili, in tri ustrelili, eniga pa v dvajsetletno ječo vtaknili.

Tuje dežele.

Rusovska. Telegrafsko naznanilo pove iz Athena, de je Rusija z Gersko 24. junija kupčijske dogodbe sklenila.

Francoska. Zlo se pripoveduje, de se bo na Francoskem blizu Versailles-a ležiše napravilo za 35,000 vojakov, in de bo poveljstvo čez to armado general Baraguay dobil, pozneje telegrafsko naznanilo pa le od 12,000 mož govori. Eniga tiskarskiga učenca, ki je bil še le 17 let star, so zaperli, ker je v sumu, de se je menil nad osebo Napoleona pregrešiti.

Razne naznanila.

— Daniel Franyi je v „Kölnische Ztg.“ poslal sostavek pod naslovom: „Görgey in odloženje orožja pri Vilagosu, v katerem se prša:

„Je Görgey izdajavec?“ Na to odgovor sledi: „Ako pod izdajstvom razumete hudodelstvo, kteriga vzrok je podkupljenje z zlatam in častnih služb, pri vsem sumu terdim: Görgey ni izdajavec! Ako pa nalašno pušanje in delo z imenam izdaje zaznamujete, potem je Görgey izdajavec!“

— V. S. 9. mal. Serp. Znano je, de rudarsko mesto Idria praznik sv. Ahacia (22. Rožnika) kakor dan znajdbe živiga srebra praznično obhaja, in tako kakor v četertik po nedelji sv. Trojice, lepo procezo z sv. rešnjim Telesam ima. Želja tiga sv. obhoda se vdeležiti, kteriga sim bil v mladosti tolikokrat priča, me je letas v Idrio peljala, in se me veselje obide, kadarkoli se 22. Rožnika spomnim, ki sim ga tam doživel. Tiho so bile ta dan rudarske stope, ktere scer neprenehama, razun velicnih praznikov, rožljajo. Praznično oblečeni ljudje in rudarski vradniki so napolnili farno cerkev sv. Barbare in Ahacia, kjer je bila ob 9. uri velika sv. maša. Potem je šla procesja. V prvo šolska mladost obojniga spola z ličnim banderam, na katerim se podobni: Jezus prijatelj otrok in sv. Alojzi kaj lepo vidite. Za tim rudarji (knapje) in gozdni delavci, vsi v enolični obleki, — prvi v jopičah iz črniga sukna, lepih prepasih iz svitliga usnja in v zelenih pokrivalih na glavi, — drugi v kratkih suknjah iz siviga sukna in v pristojnih klobukih ene podobe. Zdaj so peršli drugi ljudje moškiga spola; za timi gojzdni čuvaji v posebno lepi obleki — v suknjah sivo - jasniga sukna, ličnih kapah in z pušami na ramah, z kterimi so per čveterih blagoslovih vsi ob enim streljali. Za timi so šli rudarski muzikanti v taki obleki kakor ti drugi rudarji in z še bolj okinčanimi pokrivali na glavah, — in dobro izurjeni pevci in pevke. Na to je prišla duhovšina z sv. rešnjim Telesam; možje v rudečih plajših so nesli nebo, zraven kteriga so mladenči v ravno taci plajših z gorečimi svetili in oboroženi rudarji šli. Zdaj so prišli gospodje vradniki in potlej še le ženstvo. Procesja je šla po lepo posnaženi in z brezjem natakneni cesti do rorov sv. Barbare in sv. Terezije, kjer sta bila pred podobama tih Svetnic prva dva blagoslova; — od tod do hiše, kjer se peš v jamo hodi, tukaj je bil pred podobo sv. Ahacia tretji blagoslov, in dalej do kapele sv. Janeza Nepomučana pri vodi Nikova, kjer je bil zadnji blagoslov. Hvale vreden je lep red, ki ga ljudje pri procesji imajo; tukaj ni nobeniga zamudljiviga sčakanja per altarjih, kjer so blagoslovi, nobeniga prešerniga gledanja brez vse pobožnosti, kakor se drugo po mestih vidi; temuč vsak obstoji tam, kjer je tistikrat, ko sliši zvonove omolkniti, in so po dokončanim blagoslovu spet naprej premikuje. — Ginfjivo je dalej slišati pristavke, ki se per vsakim altarju pred sv. rešnjim Telesam po navadnih prošnjah kakor so v Ritualu, molijo; namreč pred altarjem sv. Barbare: — a) „De bi po prošnjah in poterpjenji te sv. Device in marternice Zakrament sv. rešnj. Telesa vselej prav častiti, in b) ga v smertni uri vredno zavžiti zamogli.“ Per altarji sv. Terezije: „De bi Bog po prošnjah in po zasluženji sv. Device Terezije prihodke jame ohranil in pomnožil“; — pred altarjem sv. Ahacia: „De bi po prošnjah in martrah sv. Ahacija marternika jamo vsih nesreč in varnost obvarovali“; in v kapeli sv. Janeza: „De bi po prošnjah in zasluženji tega Svetnika nevarnosti povodenj odvernil.“

Procesja se od te kapele poda v farno cerkev nazaj, in zunaj nje pozdravljajo in molijo rudarji, gojzdni delavci in čuvaji v verstki kleče tega, ki se v podobni kruha memo njih nese, in kakor drugim v obdelovanji polja, toko njim v delu v globočini zemlje kruh daje.

LEPOZNANSKI LIST.

Ifigenije na Tavriškem,

igre petih djanj

Iz nemškega od „Göthe“ posloveniti skušal Matija Valjavec.

(Dalje.)

Nastop tretji.

Ifigenija. Tóa.

Ifigenija.

Kraljevo boginja te oblagodari!
 Podeli vedno zmago ino slavo,
 Bogastvo srečo ino blagor tvojim
 In tebi želje vsake doversitev!
 De ki nad mnogimi skerbljivo čuješ,
 Uživaš izmed mnogih mnogo srečo.

Tóa.

Dovoljin bil bi s hvalo ljudstva svojga.
 Kar sim pridobil sim za druge bolj,
 Ko za se samiga. Naj srečniši,
 Si bodi kralj al nižjih kdo, je le,
 Ki klije v lastni hiši sreča mu;
 Delila z mano težke si britkosti;
 Ko meč sovražnikov mi sina je
 Poslednjiga, nar boljga usmertil.
 Dokler sim maševanje nosil v sercu,
 Občutil nisim puše stanovanja,
 Al zdej, ko zadovoljen vernem se,
 Razdjal njih carstvo, sina sim osvetil,
 Doma ga nimam razveseljevalca.
 Pokoršino veselo, ki sicer
 V očeh je bila slehernimu brati,
 Zadušile ste skerb in nejevolja,
 Prihodnost vsacimu na mislih je,
 In brez otročiga ker mora, sluša.
 In dans v svetišče pridem to, ki večkrat
 Obiskal sim ga zmage si prosivši,
 In zahvalivši se za njo. Mi davna
 Je v persih želja, ktera tudi tebi
 Ni tuja in nenadna: Mislim te
 Nevesto v blagor ljudstva, v blagor sebi,
 V kraljevo stanovanje zdaj peljati.

Ifigenija.

Ponudba taka nepoznani, kralj!
 Je prevelika. Sramožljivo pred
 Tabo stojim begljivka, ki le tebe
 Miru in brambe prosim, kar si dal mi.

Tóa.

De roda svojga nočeš razodeti
 Ne meni kralju, drugimu nikomur,
 V deželi bi nobeni prav ne bilo.
 Ta breg je tujcu groza. Terja to
 Postava tak in sila. Al od tebe,
 Ki blage vse pravice vživaš, ki
 Po gostovo sprejeta lastne volje
 Življenja svojiga se veseliš,
 Se nadjal sim zaupa večiga,
 Ki sme se pričakvati za zvestobo.

Ifigenija.

De ime sim staršev, rod sim svoj, o kralj!
 Skrivala, uzrok bil je strah, in ne
 Zaup prepričali. Ker, če vedil bi
 Kdo sim, in kak prekleto glavo de
 Rediš in varješ, groza nenavadna
 Zgrabila tvoje serce bi junaško,
 In namest roke mi ponuditi
 Bi spokel me pred časom iz dežele;
 Bi, predin mi namenjeno domu je
 Verniti se, in potvanje končati,
 Me morde vtegnil v revo trešiti,
 Ki blodijoče vse pregnancy od
 Ledenih čaka tujca grozorok.

(Dalje sledi.)

Pripovedka od mlajšiga.

Začnem enako vsim pripovedovavcam. Jenkrat je bil en oče, ki je imel tri sine. Kakor je moglo biti, je bil edin nar starši, edin srednji, edin mlajši. Starejši je bil Bobek, srednji Bibek, mlajši Bobek. Oče umerje in zapusti vsacimu sinu hišo. Pa Bobek in Bibek se pogovorita, mlajšimu hišo odvezmeta in ga v majhno leseno bajtico pahmeta. To sicer ni bilo prav, pa pravica je dostikrat pri ljudeh otročji nogovici enaka, ki se stegniti da, de jo tudi odraseni na nogo spravi. Pa Bobek se ne zmeni ravno dosti. Vsaka reč prav pride, je rekel. Z krajcerjev se le pridejo ransi. Tudi moja koča mi zna, ako jo prevarim in prekuham, k poslopju pripomoči.

Tak govori sam pri sebi, vzame lešerbo iz mize ter jo slamnati strehi pritakne. Bajta čne goreti; ljudje skupej vreti, de bi pogasili. Pa kratkonikar jim modri Bobek tega ne dopusti. „Ne kalite mi sreče, jim pravi, in ne bodite zavidni jez si zlate kuham.“ Ljudje ga debelo gledajo in se zopet vernejo. Zakaj koča je bila deleč od drugih hiš; tudi je bil Bobek reven, ki ni imel nič vina postaviti, ako bi bili pogasili. Bajta tedej do tal pogori, ž njo vse, razun eniga koša. Tega vzame Bobek, dene pepel vanj, pokrije dobro in se poda na pot v poglavno mesto dežele.

Ko tje prikoraka, je bilo že pozno. Tedej gre v kerčmo, si reče to in uno prinesiti in je in pije. Predin gre spat, da kerčmarici koš in ji reče: „Prosim shranite to, pa dobro de nihče zraven ne pride. Vedite, v košu so biserji in druge dragocenosti. Takih reči ne sme nihče drugi kot ta viditi, ki mu jih nesem. Bi jih kak drugi pogledal bi vse te drage reči pepel postale. Za shrambo vam bom že obilno plačilo dal. Kerčmarica vzame koš in ga nese v gornji hram. Neizrečeno je začne mikati, kakšne so reči noter. Kvant, reče na zadnje, de se bodo v pepel spremenile; to je zato rekel, de bi mu kdo kaj ne vzel. Tega se pri meni ni treba bati. Gotovo je to cesarjev pot; čakej! Pri ti besedi vzdigne ženica pokrov, pogleda in — vse je pepel. Bog in svet božji križ, kaj sim naredila! zavpije in teče bers k Bobku doli. Joj, mu pravi, ko sim gori nesla se je pokrov odvezal in vse dragocenosti so pepel. Pa če ravno nisim nalaš odkrila, vam čem vender škodo, kar morem poverniti; vse, se ve, de nisim v stanu. — Bobek se zlo huduje in jezi. Kerčmarica mu prinese koj toliko tavžentov. Pa on reče, to se ni desetina vrednosti; pri tem sune ženo čez prag in en čas razsaja obupno kot divja zver, de se vsa hiša trese. Zlo čudno se je drugi dan gostinčarci zdelo, de je Bobek noter do enajstih sladko spal, kakor bi se mu ne bila nobena škoda zgodila.

Ko se je to godilo, sta se pa Bobek in Bibek prav dobro doma imela, tako de jima je šlo, preden leto in dan preteče, pohištvo na boben. V svojo nar več nesrečo se je zdaj Bobek zatelebal in Bibek zazjal. V čim pa zatelebanje in zazjanje obstoji, nisim v stanu povedati, ker se pesniki pišejo: neizrekljivi občutik, neizrekljivi ginlej i. t. d. me je prevzel. Vender pravijo nekteri, de vse to, kar se ljubezen imenuje, v zapregi obstoji, ki je takole vredovana. Kočijo pelje nezmerno velika klusa, ki zvezde je in se na luno naslanja, kadar je trudna. Ta klusa se domišljija imenuje. Na nji sedi punca pamet, ostrizena, slepa in s kapico na glavi, kakor so jo časi dvorni norci nosili. Voznik pa, ki je vsak zaljubljen, je vedno pijan in bi mu kaj dobro djalo, de bi se vlegel. Pa revež se sedeti nemore ker ima silno bodeč sedež iz kocanež. Vajeti so žarki lune, bič pero okol kteriga so soneti in druge pesmi ovite, v kterih so besede za zjokati, postavim: medlim, mrem, gorim in druge take. Kočija sama je pa okrogla, tode brez okraja. V nji sedi tista gospa, ki voznika medli, mori in žge, de se ga Bog, in sveti Peregrin usmilita; kteri gospej se ljubezen pravi. Pa naj bo že to res ali ne, gotovo je, de je razloček med zatelebanjem in zazjanjem. Vedno zamišljen biti, de se namest v postljo iz goliga zamišljenja v mlako vleže, to je zatelebanje. Če se oblači, namest čevljev na noge kapo natakniti, telovnik verh suknje, spodnje hlače verh gornjih obleči; če si lačin zopet iz goliga zamišljenja namest kruha kamen, namest česnje recel jesti, to je zatelebanje. Zazjanje je pa menj hudo. Zazjali se mirno naspi, sprehodi, je, pije, napravi in potem se le zdihuje, pa tudi zmerno in ni nikdar posebno zamišljen. Ker je Bibek rad kaj pokojno pivčal, se je tedej zazjal; pa Bobek je bil tak nesrečin, se zatelebat; in kar je bila še več nesreča, se takrat zatelebat, ko že ni bilo ne cvenka ne žvenka. Kakor nalaš pride v ti potrebi Bobek domu. Brata se mu zlo smilita. Kar sta mu ona storila se več ne spomni. Polovico denarjev da Babku, polovico Bibku in obderži za se le en groš, za kteriga si jaje nakupi. Potem se pa zopet od bratov poslovi in se na pot v poglavno mesto poda.

Bil je lep, solnčin dan, vse se je zunej po drevoredu sprehajalo, vse gre iz mesta na

plan, le Bobek gre skoz vrata noter. V cuclici nese jajca, ki jih je za ostali groš kupil in z vsiga gerla vpije: Lic srebrit, lic zlatit! lic srebrit, lic zlatit! — Če je ravno gospode malo v mestu ostalo, se vender kmalo na ta klic gospodična na oknu šestiga nadstropja bližnje hiše pokaže in vpijočimu gori migne. Njena mati se je šla šetat in kaj rada bi jo bila hči ko bi nazaj prišla, z posrebrnimi lici razveselila. Bobku da jesti in piti in potem ga prosi jo posrebiti; obilno plačilo sme od matere upati! On gre v bližnjo izbo vzame 2 skledi, zlije v eno blak, v drugo rumenjak in reče potem gospodični se vsesti. Od čela do podbradka, od ušesa, do ušesa jo čez in čez namaže, pa ostro ji prepove, popred vstati, preden se posuši. Ravno pride mati domu, ki je že pegasto hčerko dolgo zastoj možila in jo je tedej posrebrneno gotovo spečati upala. Pa tudi sama bi bila se rada lepa in se tedej z rumenjakom pozlatiti da. Tudi materi prepove Bobek, popred vstati, predin se posuši. Ko tedej silno bogato plačo prejme, se posrebritelj in pozlatitelj poslovi in gre. Za sabo pa vrata pri vsih sobah zaklene, ključče sabo vzame in se na tok na skok iz mesta odtegne. Bilo mu je tudi zlo potrebno. Zakaj ko gospodar domu pride in ker je vse zaklenjeno, vrata gori verže, ženo in hčer namazani sedeti vidi pozve, kaj in kako, se tako razserdi, de obe po herputu namaže, in goljufa ubiti sklene. Naglo pošlje hlapce za njim, pa Bobek je že Bog ve kje, vse iskanje in žuganje je zastoj.

Babek in Bibek sta se pa med tem kej dobro doma imela in sicer tako dobro, de so bile že tudi njih nove za Bobkove denarje kupljene pohištva na tem, na boben iti. Ko tedej Bobek zopet bogat domu pride in jima pove, kaj in kako, sta tudi ona sklenila si na tako vižo denarja dobiti, kot uni, namreč z pepelam in z jajci.

Vzela sta na posodo in jih cele voze nakupila. Starši jih pelje v mesto. Srednji pa zažge svoje in svojiga brata pohištvo in pri 100 centov pepela v mesto spravi. Pa jezna prideta čez neke dni prazna nazaj. Starši, ki je zlatiti in srebriti hotel enak mlajšimu, je bil kmalo zasačen, tistimu gospodu izdan in tako nabit, de čudo, de je živ ostal. Srednji, ki je hotel s pepelam slepariti, je se hujsi zadel. Ko je začel od biserjev praviti, ki so bili v sodih in od njih spreobrnjenja, je prišel policaj, ki ga je zadergnil, kot goljufa sabo vlekel in ga potem gosposki v roke dal. Sedel je sedem dni v luknji, je bil tepen, de joj in stradan na preterge. Pa Babek in Bibek ne povesta, kaj se jima je zgodilo in le rečeta, de jima kupčija ni dobro stekla. Tudi zdaj se jih Bobek usmili in deli svoje denarje z njima. Pa ona mislita, de ju je nalagal in de je on vzrok bunk, ki sta jih v mestu prejela. Že popred ga nista ljubila, zde pa skleneta ga umoriti.

Peljata sta ga k vodi, ga tu zgrabila, v žakelj zavezala in mu rekla, de ga hodeta v vodo vergla, pa de mu dasta vender pol ure odloge, kes obuditi. Ko sta ga zapustila, čne Bobek na ves glas vpiti. Ravno prižene pastir svojo čedo memo, ki ga praša, kaj v žaklju počne in zakaj vpije. „Joj! stoka Bobek, vtopili me bodo, ker nečem škof biti. Tepec! mu reče pastir, čaj, grem pa jest noter jez bom pa rad, mene ne bo treba topiti. Hitro menjata. Pastir gre v žakelj, Bobek pa s čedo stran.

Kmalo prideta Babek in Bibek. Sej bom škof, vpije pastir, ko ga zgrabita. Pa zastoj! vergla sta ga brez usmiljenja in ga vtopila. Pa kako se začudita, ko čez eno uro Bobek, ki sta ga mertviga mislila, živ s čedo nar tolsteh volov in bikov domu pride. Kje si to dobil, ga barata. V vodi jima odgovori. Berž ga četa posnemati. Srednjigre in skoči v vodo, renči: bik, bik, bik! in se vtopi. Starši misli, de že bike lovi in tudi on plane v to-munj. Če je kaj vjel ne vem, ker ga ni bilo nikdar več nazaj.

Jan. Terdina.

Smešnica.

Učitelj praša učenca: Kdaj je prišel Jezus na svet? Učenec ne ve povedati in molči. No, se oglasi učitelj, kaj se tega ne veš, de v prvem letu po Kristusovem rojstvu.